

про надання дозволу на проведення слідчих дій, оскільки в переважній більшості, в таких випадках слідчі судді приймають рішення про необхідність відмови в задоволенні клопотання або його часткового задоволення, в той час як практика повернення клопотань для дооформлення, є досить нерозповсюдженою.

Однією з проблем, яка виникає у слідчих суддів одразу після отримання відповідних клопотань, є невизначення в кримінальному процесуальному законі чіткого переліку документів, які підлягають долученню стороною кримінального провадження до клопотання про надання дозволу на проведення слідчих дій, незважаючи на те, що судова палата у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ в інформаційному листі від 05 квітня 2013 року надала роз'яснення щодо переліку документів, які повинні додаватися до клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, хотілося б щоб КПК України містив окрему норму, якою б був визначений такий перелік документів і недотримання вимог якої стороною кримінального провадження, було б підставою для прийняття слідчим суддею відповідного рішення, можливо про повернення такого клопотання для доопрацювання.

Також, мають місце непоодинокі випадки коли при підготовці клопотання про надання дозволу на проведення слідчих дій слідчі та прокурори безвідповідально ставляться до необхідності долучення до клопотання копій документів матеріалів кримінального провадження, які мають істотне значення під час його судового розгляду і можуть суттєво вплинути на висновки слідчого судді, відмовляючи при цьому в наданні слідчому судді всіх матеріалів кримінального провадження для дослідження під час розгляду відповідно клопотання, що є перешкодою для повного та всебічного розгляду клопотання.

Таким чином, на нашу думку, було б доцільним визначення в КПК України норми, яка б визначала підстави, з яких слідчий або прокурор, має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на проведення слідчих дій.

Підсумовуючи вищевикладене, враховуючи те, що надання слідчим суддею дозволу на проведення слідчих дій без достатніх на те підстав спричинить необґрунтоване порушення прав, свобод та охоронюваних законом інтересів осіб, яким належить житло чи інше володіння, а також осіб, у фактичному володінні яких воно знаходиться, на нашу думку, не завадило б визначення в кримінальному процесуальному кодексі можливості оскарження ухвал про надання дозволу на проведення на проведення слідчих дій в апеляційному порядку.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗГЛЯДУ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ ТА СУДОМ КЛОПОТАНЬ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ПРИВОДУ

Завтур В.А., аспірант НУ «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: Стоянов М.М., доцент кафедри кримінального процесу

НУ «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент

Відповідно до чинного КПК України привід як захід забезпечення полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу до місця її виклику у визначений в ухвалі час.

Діючим законодавством передбачено чимало гарантій прав і свобод особи, щодо якої вирішується питання про здійснення приводу, чітко закріплено підстави, умови його застосування, перелік осіб, до яких не може бути застосовано цей захід, крім цього законодавець відмовився від інституту приводу без виклику особи, який був передбачений КПК 1960 р. (ч.2 ст. 136). Втім, багато теоретичних та практичних питань розгляду слідчим суддею та судом відповідних клопотань, доказування фактичних обставин, які вказують на необхідність застосування приводу залишаються малодослідженими і потребують наукової уваги з урахуванням вже наявної судової практики.

Аналіз ст. 140-142 КПК України дозволяє стверджувати, що предметом доказування при розгляді клопотань про застосування приводу є фактичні обставини, які вказують на: - наявність відомостей про місце проживання або знаходження особи; - здійснення виклику особи в порядку, визначеному КПК України; - підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом; - те, що особа не відносяться до категорій осіб, визначених ч.3 ст. 140 КПК України (у випадку приводу свідка); - відсутність поважних причин неприбуття або неповідомлення особи про причини свого неприбуття за викликом.

Наявність відомостей про місце проживання або місце знаходження особи прямо не закріплено КПК України як умова застосування приводу як заходу забезпечення, проте впливає із його суті. Застосувати привід можна лише до підозрюваного, обвинуваченого, якого було викликано у порядку, визначеному КПК України, а отже у повістці про виклик має бути зазначена адреса особи, яка викликається (п.3 ч.1 ст. 137 КПК України). У разі якщо місце проживання або знаходження особи невідоме, слід приймати рішення про оголошення особи у розшук. Власне саме так і вирішуються відповідні клопотання слідчих, прокурорів у досудовому провадженні, які не вказали у клопотаннях про місце знаходження особи (навіть тоді, коли є місце реєстрації, але особа не перебуває і не з'являється там і не виходить на зв'язок [1]). Натомість в аналогічних випадках у судовому провадженні, суд приймає рішення про розшук особи та про подальший привід у разі, якщо місце знаходження буде встановлено [2].

Слідчий суддя не є суб'єктом прийняття рішення про розшук особи (ч.2 ст. 281 КПК України), на відміну від суду під час судового провадження (ч.1 ст. 335 КПК України), однак це не позбавляє його права прийняти рішення лише про привід у разі якщо підозрюваний, свідок з'явиться або стане відомо про місце його перебування.

Достатньо розповсюдженими є випадки, коли слідчі звертаються із клопотанням про здійснення приводу повторно, коли слідчий суддя задовольнив попереднє клопотання, але привід виконано не було. Судді даному випадку вирішували надавали дозвіл на привід повторно [3], вирішували питання про відповідальність осіб, які виконували ухвалу [4], проте не розглядали питання щодо причин невиконання попереднього рішення, хоча відповідно до ч.4 ст. 143 КПК України у разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання (ч.4 ст. 143 КПК України).

Вважаємо, що у таких випадках слідчий суддя має дослідити причини невиконання ухвали про привід і прийняти такі рішення: про відмову у задоволенні клопотання, якщо привід не було виконано без поважних причин; про задоволення клопотання, якщо причини невиконання були поважними або про оголошення розшуку особи та здійснення приводу. Відтак, це дозволить оптимізувати процес прийняття рішень про розшук і привід, так щоб обидва приймалися одним суб'єктом і в межах судового контролю. Задля цього необхідно внести відповідні доповнення ст. 142 КПК України.

Головною фактичною обставиною, яка підлягає встановленню під час розгляду клопотання про здійснення приводу є отримання особою повістки про виклик або ознайомлення із її змістом іншим шляхом. Непоодинокими є випадки, коли слідчі судді відмовляють і задоволенні клопотань саме через відсутність підтвердження того, що було здійснено виклик і особа отримала відповідну повістку [5; 6].

Отримання доказу надання або ознайомлення особи із повісткою про виклик на практиці виявляється вельми складним. Відповідно до ч.1 ст. 136 КПК України належним підтвердженням отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом є розпис особи про отримання повістки, в тому числі на поштовому повідомленні, відеозапис вручення особі повістки, будь-які інші дані, які підтверджують факт вручення особі повістки про виклик або ознайомлення з її змістом. Проте, у випадку, якщо повістку було направлено лише поштою, особа може не забрати її із поштового відділення, не розписатися на поштовому повідомленні, а також відмовитися отримати її у разі особистого вручення. Обидва випадки мають місце на практиці, але так чи інакше, доказ того, що особа отримувала або навіть того, що її намагалися повідомити про виклик отримати та надати практично неможливо, що призводить до подання слідчими невідповідних клопотань і відповідно, подальших відмов у їх задоволенні [7;8]. Саме тому, нагальною потребою, яка повстає перед слідчим є отримати підтвердження, аби можна було клопотати про здійснення приводу.

Серед усіх способів порядку здійснення і підтвердження отримання особою повістки про виклик найбільш надійним в цьому контексті є особисте вручення із здійсненням відеозапису або в присутності понятих, оскільки факт ознайомлення та можливої відмови особи в отриманні матиме фіксацію на носії інформації або буде підтверджений підписом понятих. На нашу думку, слідчий суддя розглядаючи клопотання про здійснення приводу має врахувати чи було застосовано всі можливі способи виклику особи, а отже необхідно доповнити ч.3 ст. 142 КПК України виклавши її в такій редакції: «...була викликана у встановленому цим Кодексом порядку усіма можливими способами...»

Трапляються поодинокі випадки відмови у задоволенні клопотань про здійснення приводу у разі, якщо особа була викликана, є підтвердження отримання нею повістки, але не має доказів того, що вона ознайомилася із її змістом [9]. Такі відмови, на нашу думку, слід вважати необґрунтованими, оскільки, по-перше, не відповідають положенням КПК України, ч.3 ст. 142 КПК України в якій вказується необхідність у наявності або підтвердження отримання особою повістки *або* ознайомлення із її змістом, по-друге, запроваджують занадто високий стандарт як доказування, так і порядку здійснення виклику особи, по-третє, є нелогічним, оскільки якщо повістка про виклик містить усі відомості, передбачені ст. 137 КПК України, необхідності у детальному її роз'ясненні немає.

Слід підтримати думку Д.О. Савицького, який вважає, що факт неприбуття особи без поважної причини має знайти своє відображення у матеріалах кримінального провадження, і вважає, що його слід оформлювати протоколом [10, с.161]. Аналіз положень КПК України дозволяє дійти висновку, що неприбуття особи є самостійним елементом предмету доказування під час розгляду клопотання про здійснення приводу, відтак потребує самостійного встановлення.

Під час розгляду слідчим суддею клопотань про здійснення приводу, виникають проблеми, пов'язані із можливістю встановлення усіх фактичних обставин, які необхідні для постановлення відповідних ухвал. Викладені пропозиції, на нашу думку, сприятимуть прийняттю законних та обґрунтованих рішень про здійснення приводу особи, оптимізації кримінальної процесуальної форми та реалізації гарантії забезпечення права на свободу та особисту недоторканість у кримінальному судочинстві.

Література:

1. Ухвала слідчого судді Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 17 червня 2015 р. (Справа № 200/12113/15-к) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/50294024>
2. Ухвала Жидачівського районного суду Львівської області від 06 травня 2015 р. (Справа № 443/627/15-к) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/44694510>
3. Ухвала Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 07 травня 2015 р. (Справа № 185/3331/14-к) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/44022403>
4. Ухвала Київського районного суду м. Харкова від 27 лютого 2014 р. (Справа № 640/1740/14-к) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37928553>
5. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 08 грудня 2014 р. (Справа № 461/14678/14-к) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46401103>
6. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 31 грудня 2014 р. (Справа № 461/15784/14-к) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/51245233>
7. Ухвала Московського районного суду м. Харкова від 25 грудня 2015 р. (Справа № 643/16621/15-к) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54610602>
8. Ухвала Збарязького районного суду Тернопільської області від 27 жовтня 2015 р. (Справа № 598/912/15-к) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54565123>
9. Ухвала слідчого судді Суворовського районного суду м. Херсона від 12 січня 2015 р. (Справа № 668/123/15-к) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/50439850>
10. Савицький Д.О. Підстави та процесуальний порядок застосування приводу у кримінальному провадженні /Д.О. Савицький // Юридичний вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2013. - № 1. – С. 158-163.

ОБВИНТЕЛЬНОЕ АКТО – ИТОГОВОЕ ДОКУМЕНТ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ (СРАВНИТЕЛЬНОЕ АНАЛИЗ)

Замкова Я.В., судья Днепровского районного суда г. Днепропетровска Днепропетровской области

Одной из новелл УПК Украины 2012 года предусмотрен новый порядок окончания досудебного расследования с направлением материалов для судебного рассмотрения и новые упрощенные требования к итоговому документу – обвинительному акту.

В отличие от ст.225 УПК Украины 1960 года статья 291 УПК Украины 2012 года не предусматривает необходимости анализа собранных следователем на досудебном расследовании доказательств в обвинительном акте, что по сути противоречит требованиям п. 3 и п. 6 ч. 3 ст. 129 Конституции Украины, которая одними из основных принципов уголовного судопроизводства определяет принципы обеспечения доказанности вины и обеспечения обвиняемому права на защиту. Кроме этого, положения ст.291 УПК Украины не согласуются с требованиями п.10 и п.13 ч.1 ст. 7 УПК Украины, закрепившими эти принципы, а также не отвечает положениям ст. 94 УПК Украины, которая обязывает следователя оценивать доказательства по внутреннему убеждению, основанному на всестороннем, полном и непредвзятом исследовании всех обстоятельств уголовного производства для принятия соответствующего процессуального решения.

Обоснованность выводов следователя, изложенных в обвинительном акте, должна составлять его основное содержание, из которого становится ясным и понятным, почему следователь квалифицирует действия обвиняемого по той или иной статье Уголовного кодекса, почему он принимает во внимание одни доказательства и опровергает иные. К сожалению, новый УПК Украины не содержит требования обоснованности к такому важному процессуальному документу как обвинительный акт. Хотя п.2 ч.5 ст. 110 УПК Украины среди требований, которым должно соответствовать такое решение, как постановление следователя, предусмотрены мотивированность и обоснованность.

Следует отметить, что вопрос о структуре и обоснованности итогового документа досудебного расследования в уголовно-процессуальном законодательстве зарубежных государств решается неоднозначно. Рассмотрим, какие требования к этому важному процессуальному документу, который определяет границы последующего судебного рассмотрения, предусмотрены в УПК постсоветских государств.

После распада СССР в 1991 году пятнадцать республик, входивших в его состав, обрели независимость, приняли свои Конституции и приступили к реформированию своего внутреннего законодательства.

В сфере совершенствования законодательства, регулирующего судопроизводство, базовыми документами во всех независимых государствах стали принятые в начале 90-х годов Конституции, положения действовавших в этих государствах уголовно-процессуальных кодексов 60-х годов, которые не противоречили нормам Конституций, международно-правовые акты по правам человека в области уголовного судопроизводства, а также Модельный уголовно - процессуальный кодекс, принятый Постановлением Межпарла-